

TOPONÍMIA DELS POBLES VALENCIANS

BELLÚS

LA VALL D'ALBAIDA



ACADEMIA
VALENCIANA
DE LA LINGÜA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA
SECCIÓ D'ONOMÀSTICA

COORDINACIÓ I GESTIÓ
Unitat de Recursos Tecnicolingüístics

RECULL I TEXT
Aranxa Sentandreu i Esquer

DISSENY
Vicent Almar

MAQUETACIÓ I GRAFISME
Guillermo Tomás Lull

© Acadèmia Valenciana de la Llengua

Col·lecció: Onomàstica i Toponímia
Sèrie: Toponímia dels Pobles Valencians
Bellús, 90

Editat per: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua
Av. de la Constitució, 284
46019 València
Tel.: 96 387 40 23
Adreça electrònica: avl@gva.es

ISBN: 84-7890-765-3
Depòsit legal: V-2254-2006
Impressió: Gràfiques Vimar, SL

www.avl.gva.es

BELLÚS

El municipi es troba situat al nord de la comarca de la Vall d'Albaida, a 137 metres sobre el nivell del mar, el punt més baix de la comarca. El terme té una extensió de 9,66 km² i limita amb Xàtiva, al nord; amb Benigànim, a l'est; amb l'Olleria, a l'oest, i amb Guadasséquies, al sud. Està emmarcat per la serra Grossa, el riu d'Albaida, el barranc de la Fillola i l'embassament de Bellús.

En estes terres s'han trobat restes de diverses civilitzacions prehistòriques: la cova de la Petxina, situada en l'estret de les Aigües, va ser habitada en el paleolític mitjà per l'home de Neandertal; també s'hi han trobat restes de la cultura del mosterià, i al tossal del Caldero i al tossal Redó s'han localitzat dos poblaments de l'edat del bronze. Durant el període musulmà fou una alqueria morisca del terme de Xàtiva, que a mitjan segle XV tenia 38 cases. L'any 1522, durant la guerra de les Germanies, tingué lloc la Batalla de Bellús, en la qual els agermanants foren derrotats per les tropes reials. Amb l'expulsió dels moriscs, el 1609, Bellús quedà reduït a quatre veïns, però el 1611, el senyor territorial, Francesc Bellví, atorgà carta de poblament a 33 nous pobladors. En la segona mitat del segle XIX, Bellús va passar de 263 habitants, l'any 1860, a 325, el 1900. En la primera mitat del segle XX la població va augmentar lentament, però després es va estabilitzar; actualment té 390 habitants, el gentilici dels quals és bellussers.

Pel que fa a les activitats econòmiques, cal remarcar que la vinya ha sigut el conreu tradicional de la zona, encara que també hi havia plantacions de moreres i d'oliveres, i es produïa arròs, seda, blat, dacsà, vi, oli, llegums i hortalisses. Però a partir dels anys seixanta del segle passat, el panorama va canviar; actualment només el 4% de la població activa es dedica a l'agricultura; en canvi, un de cada quatre treballadors s'ocupa en el sector de la construcció i un 27%, en el sector terciari. El 39% restant de la població activa treballa en les fàbriques de l'Olleria i de Benigànim, o en tres xicotetes empreses locals.

Les aigües de la font o naixement de Bellús foren canalitzades ja en el segle XIV i dutes fins a Xàtiva per un canal subterrani. Però la font més important del terme és la de l'Alfama, que donà origen al balneari de Bellús, ja que les seues aigües bicarbonatades brollaven a 28°C i foren declarades mineromedicinals el 1840. Els musulmans ja en feren ús terapèutic, però fou en el segle XVIII quan el marquès de Bèlgida va començar a explotar-les en el balneari. Actualment este patrimoni ha quedat submergit davall de les aigües de l'embassament de Bellús.

ELEMENTS FÍSICS I POBLAMENT

Orografia i paratges

Cova de Cabot
Cova de la Petxina
el Balneari
el Barranc Fondo
el Calvari
el Paller
l'Alteró
la Pinada de Don Fèlix
la Pinadeta del Tio Paco
les Carrasques

Penya de la Mel
Serra Grossa
Tossal del Caldero
Tossal del Corral Nou
Tossal del Mig
Tossal del Poll
Tossal del Reguló
Tossal Gallut
Tossal Redó

Hidrografia natural

Barranc de Cari
Barranc de la Canga
Barranc de la Creu
Barranc de la Fillola
Barranc de la Penya de la Mel
Barranc del Desaigüe
Barranc del Paller
Barranc del Salt
Barranc Fondo

Brollador de Bellús
Font de la Casa Roja
Font de la Madrona
Font de la Pistola
Font del Conill
Font del Molí
Font dels Castellars
Gorg del Soliguer
Riu d'Albaida

Hidrografia artificial

Assut del Molí Guarner
Assut del Molí Malany
Bassa del Moscardó
Bassa dels Castellars
Motor de l'Olleria
Motor de la Madrona

Embassament de Bellús
Séquia Comuna dels Quatre Pobles
Séquia de la Madrona
Séquia del Balneari
Séquia dels Ullals

Poblament

Bellús
Casa de la Mallorquina
Casa de la Metja
Casa del Corral de Vidal
Casa Roja

Caseta de Pistola
Caseta dels Peons
les Porcateres

PRESENCIA HUMANA

Partides

Belenguer
Benimantell
el Baladret
el Barranc de Cari
el Barranc de la Fillola
el Camí de l'Almetler
el Camí de la Font
el Camí dels Banys
el Canyo
el Cementeri
el Clot de la Mona
el Llorer
el Molló
el Picopat
el Pla del Tramussar
el Remitjó
el Salt
el Tossal del Reguló
els Bancalets de l'Ermità
l'Algamassa
l'Algepsar
l'Alt de Caroig
l'Andaní

l'Escaleta
l'Estret de les Aigües
l'Horteta
l'Ombria de la Font
la Casa de la Metja
la Casa Roja
la Clotxa de la Morera
la Conquesta
la Costereta
la Cova de Cabot
la Foieta
la Garrofera
la Grava
la Lloma de Lluís
la Planissa
la Planta
la Serra del Molí de Bellús
la Serreta de l'Espart
la Volta
les Eres
les Fanecades
Terranova

Grans divisions del terme

el Realenc

Vies de comunicació

Assagador de la Planta

Camí de Benigànim

Camí de Cari

Camí de Guadasséquies

Camí de l'Algepsar

Camí de l'Horteta

Camí de l'Olleria

Camí de la Casa de la Metja

Camí de la Fillola

Camí de la Font

Camí de la Grava

Camí de la Pobla

Camí de la Serra

Camí de les Aigües

Camí de les Eres (o de la Presa)

Camí del Balneari

Camí del Llorer

Camí del Molí

Camí del Molló

Camí del Motor de l'Olleria

Camí del Salt

Camí dels Banys

Camí Vell

Carretera Antiga

Carretera Nova

Senda del Picopat

Senda dels Peons

Elements físics i poblament



Presència humana

